

En ny prisinformationslag m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2003/04:38 En ny prisinformationslag m.m. jämte fyra motioner som har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen lägger regeringen fram förslag till en ny prisinformationslag, som skall ersätta den nu gällande prisinformationslagen (1991:601). Lagförslaget bygger på 1991 års lag. Lagens tillämpningsområde föreslås dock bli utvidgat till att, utöver bestämda produkter i betydelsen varor och tjänster, även omfatta andra nyttigheter såsom telekommunikationstjänster och andra former av elektroniska kommunikationstjänster, elektrisk kraft, fjärrvärme och finansiella tjänster. Däremot omfattas inte arbetstillfällen och fast egendom. Den föreslagna lagen är utformad som en ramlag. Närmare föreskrifter om skyldighet att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris skall meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Detta gäller även i fråga om skyldighet att ange jämförpris för andra produkter än varor. Lagen är inte tillämplig i den mån det finns särskilda föreskrifter om prisinformation till konsumenter.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2004.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att det inte finns behov av att införa särskilda bestämmelser om prisinformation vid marknadsföring via Internet eller i radio och TV.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fem reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Bakgrund	5
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden	7
Lagförslagen	7
Hänvisning till andra bestämmelser.....	10
Bemyndigandets närmare utformning	11
Harmonisering på EU-nivå.....	13
Marknadsföring av öl	14
Reservationer.....	16
1. Bemyndigandet (punkt 2).....	16
2. Hänvisningar till andra bestämmelser (punkt 3).....	16
3. Prisinformation och konkurrens (punkt 5).....	17
4. Harmonisering på EU-nivå (punkt 6)	17
5. Marknadsföring av öl (punkt 7).....	18
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	19
Propositionen.....	19
Följdmotioner.....	19
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	20
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag.....	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslagen

Riksdagen antar

dels det av regeringen framlagda förslaget till
prisinformationslag,

dels det av utskottet i bilaga 3 framlagda förslaget till
lag om ändring i yrkestrafiklagen (1998:490).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:38.

2. Bemyndigandet

Riksdagen avslår motion 2003/04:L3.

Reservation 1 (m)

3. Hänvisningar till andra bestämmelser

Riksdagen avslår motion 2003/04:L4 yrkande 2.

Reservation 2 (fp)

4. Prisinformation och funktionshindrade konsumenter

Riksdagen avslår motion 2003/04:L2.

5. Prisinformation och konkurrens

Riksdagen avslår motion 2003/04:L4 yrkande 1.

Reservation 3 (m, fp)

6. Harmonisering på EU-nivå

Riksdagen avslår motion 2003/04:L4 yrkande 3.

Reservation 4 (fp)

7. Marknadsföring av öl

Riksdagen avslår motion 2003/04:L1.

Reservation 5 (v)

Stockholm den 1 april 2004.

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoops (s), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Hillevi Engström (m) och Christin Nilsson (s).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Prisinformationslagen (1991:601) syftar till att främja god prisinformation till konsumenter och kompletterar skyldigheten enligt 4 § andra stycket marknadsföringslagen (1995:450) att vid marknadsföring lämna sådan information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Lagen är, enligt 2 §, tillämplig på näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor och tjänster till konsumenter. Av 3 § följer att särskilda föreskrifter om prisinformation till konsumenter gäller i stället för prisinformationslagen. Lagen är alltså subsidiär till sådana föreskrifter. Enligt 4 § skall prisinformation lämnas när en näringsidkare marknadsför bestämda varor och tjänster, dock ej vid försäljning på auktion. Kravet på god prisinformation gäller vid allt slags marknadsföring, och en vara eller tjänst anses bestämd om den är så detaljerat beskriven i reklamen att konsumenten kan identifiera den från andra varor eller tjänster.

I 5–8 §§ finns närmare bestämmelser om hur prisinformation skall lämnas. Härav följer bl.a. att priset för varor och tjänster skall anges korrekt och tydligt. Som huvudregel skall priset anges skriftligen om inte konsumenten kan få upplysning om det på annat likvärdigt sätt. Priset skall inbegripa mervärdesskatt och om det kan tillkomma avgifter och andra kostnader skall detta anges särskilt. Vad gäller varor skall såväl försäljningspris som jämförpris anges. Om det på grund av varans karaktär eller ändamål kan antas att en angivelse av jämförpris skulle sakna betydelse eller skapa förvirring behöver dock endast försäljningspris anges. Vidare behöver endast jämförpris anges om varan inte är färdigförpackad och mäts upp i kundens närvaro.

Bestämmelser om var skriftlig prisinformation skall anges finns i 9–13 §§. Dessa innebär bl.a. att priset skall anges så att det klart framgår för konsumenten vilken vara eller tjänst det avser. När en vara bjuds ut till försäljning i försäljningslokal, skyltfönster, skyltskåp eller i direkt anslutning till säljstället skall priset och jämförpriset anges på varan eller dess förpackning eller i varans omedelbara närhet. Om det finns praktiska hinder mot en sådan prismärkning får priset i stället anges i prislista, prisfrågeterminal eller liknande. Information om priset för en bestämd tjänst skall vidare lämnas lätt tillgänglig eller i direkt anslutning till den plats där näringsidkaren bedriver sin rörelse eller annars marknadsför sina tjänster. Av 14 § följer att marknadsföringslagens sanktionssystem skall tillämpas om näringsidkaren inte iakttar bestämmelserna i prisinformationslagen. Konsumentverket har, med stöd av 7 och 12 §§, av regeringen bemyndigats att meddela närmare föreskrifter i vissa specifika avseenden. Sådana föreskrifter finns i Konsumentverkets föreskrifter om prisinformation (KOVFS 1992:1) och Konsumentverkets föreskrifter om jämförpriser på varor (KOVFS 2001:1).

Ärendet och dess beredning

Regeringen tillkallade i juni 2001 en särskild utredare med uppgift att se över prisinformationslagen och analysera behovet och konsekvenserna av en utvidgning av lagens tillämpningsområde till att avse även andra produkter än varor och tjänster (dir. 2001:51). I uppdraget ingick även att analysera i vad mån jämförpris bör kunna krävas även för andra produkter än varor och att överväga om bestämmelserna i prisinformationslagen behöver kompletteras vad gäller marknadsföring via Internet eller i radio och TV.

Utredningen, som antog namnet Prisinformationsutredningen, redovisade sitt uppdrag i juni 2002 i betänkandet (SOU 2002:54) En ny prisinformationslag. Betänkandet har remissbehandlats och ligger till grund för förevarande proposition.

I propositionen föreslår regeringen – efter hörande av Lagrådet – att riksdagen skall anta det i propositionen framlagda förslaget till prisinformationslag. Regeringens förslag finns i bilaga 1 och lagförslaget i bilaga 2. I bilaga 3 finns vidare ett av utskottet framlagt förslag till konsekvensändring i 2 kap. 19 § tredje stycket yrkestrafiklagen (1998:490).

Propositionen har föranlett fyra motioner. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens lagförslag och det av utskottet framlagda förslaget till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1998:490). *Jämför reservation 1 (m).*

Propositionen

I propositionen lägger regeringen fram förslag till en ny prisinformationslag, som skall ersätta den nu gällande prisinformationslagen (1991:601). Lagförslaget bygger på 1991 års lag. Lagens tillämpningsområde föreslås dock bli utvidgat till att omfatta, utöver bestämda varor och tjänster, även andra nytigheter såsom telekommunikationstjänster och andra former av elektroniska kommunikationstjänster, elektrisk kraft, fjärrvärme samt finansiella tjänster. Till följd av det utvidgade tillämpningsområdet är lagen utformad som en ramlag. Föreskrifter om skyldigheten att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris skall meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Detta gäller även i fråga om skyldighet att ange jämförpris för andra produkter än varor. Propositionen innehåller inget definitivt ställningstagande från regeringens sida vad gäller frågan vilken eller vilka myndigheter som skall bemyndigas att meddela sådana föreskrifter. Enligt regeringens bedömning finns det dock mycket som talar för att utgångspunkten bör vara att det är Konsumentverket som även fortsättningsvis skall meddela föreskrifter på området. Även andra myndigheter, exempelvis Finansinspektionen, kan komma att bemyndigas att meddela föreskrifter om prisinformation på vissa sakområden. Lagen föreslås vara subsidiär i förhållande till andra föreskrifter om prisinformation till konsumenter. I den mån det förekommer sådana föreskrifter gäller således inte prisinformationslagen.

Vad särskilt gäller den av flera remissinstanser påtalade problematiken kring Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens olika roller som normgivare, tillsynsmyndighet och part i domstol konstateras i propositionen att Konsumentverket och KO redan i dag har denna flerfaldiga roll. Vidare framhålls att det även på andra förvaltningsområden förekommer att en myndighets normgivningsfunktion förenats med uppgiften att företräda det allmänna i domstol eller liknande. Domstolen har att självständigt avgöra ett mål och är därvid inte bunden av KO:s inställning. KO är vidare, påpekas i propositionen, skyldig att iaktta objektivitetsprincipen i regeringsformen och talan förs genom en särskild enhet inom myndigheten. Därtill kommer, anför det, att det varken av remissbehandlingen eller på annat sätt framkommit något

som ger vid handen att nuvarande ordning skulle vara otillfredsställande i praktiken. Regeringen kan mot den nu angivna bakgrunden inte se att det finns några skäl för att i nuläget genomföra någon förändring av nuvarande ordning såvitt avser Konsumentverkets och KO:s roller som part i domstol respektive normgivare.

Regeringen redovisar i proposition även sin bedömning att det inte finns behov av att införa särskilda bestämmelser om prisinformation vid marknadsföring på Internet eller i radio och TV. Några sådana förslag läggs därför inte fram.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2004.

Motionen

Inger René m.fl. (m) anser i motion L3 att frågan om vilken prisinformation som skall lämnas till största delen bör avgöras i samspelet mellan den enskilde näringsidkaren och konsumenterna. Behovet av detaljerad prisinformation kommer då att vägas mot kostnaderna för ommärkning och liknande. På en fungerande marknad är prisinformation ett konkurrensmedel, som inte bör vara föremål för omfattande statlig reglering. Motionärerna motsätter sig att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet att lämna prisinformation och om beräkning av pris och jämförpris. Enligt motionärerna finns det en grundläggande rättssäkerhetsgaranti i att den lagstiftande makten skiljs från den verkställande makten. Om förslaget genomförs i denna del kommer, anför det, Konsumentverket och Konsumentombudsmannen att ha både partsfunktion i domstol, utöva tillsyn enligt lagen och utfärda föreskrifter på området. Det rimmar illa med grundläggande rättsprinciper att en domstol skall vara bunden av föreskrifter som har utfärdats av den som uppträder som part i domstolen. Den breda delegationsmakten leder också, hävdas det, till bristande förutsebarhet för alla inblandade aktörer. Det är således svårt att bedöma konsekvenserna av lagförslaget så länge föreskriftsrätten inte är närmare angiven och ambitionsnivån hos regeringen och föreskrivande myndigheter är okänd. Motionärerna framhåller vidare att bemyndigandet kan leda till en ökad administrativ börda för företagen, vilket i sin tur kan leda till högre priser för konsumenterna. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag i linje med vad som nu har anförts.

Utskottets ställningstagande

En väl fungerande ekonomi förutsätter starka och upplysta konsumenter som genom medvetna och rationella val av produkter utnyttjar sina möjligheter att påverka produktionen. Prisinformation underlättar för konsumenterna att göra prisjämförelser. Detta ger i sin tur konsumenterna en möjlighet att göra väl underbyggda val på en konkurrensutsatt marknad. En god prisinformation är således ett grundläggande konsumentintresse.

Prisinformationslagen har nu varit i kraft i tolv år. Sedan lagens ikraftträdande den 1 april 1992 har marknaden genomgått stora förändringar. Såväl elmarknaden som telemarknaden har avreglerats och utsatts för konkurrens. Avregleringen av finansmarknaden har vidare lett till att finansiella tjänster på olika sätt kommit att få en ökad betydelse för enskilda konsumenter. Utvecklingen har bl.a. medfört att konsumenterna givits möjlighet att välja bland ett större utbud av olika slags nya tjänster och fler aktörer på marknaden.

Utskottet kan konstatera att prisinformationslagen i hög grad är inriktad på marknadsföring av varor, företrädesvis dagligvaror och livsmedel. Många av de nya konsumentnyttigheter som utvecklats under senare år och fått en allt större betydelse för konsumenterna omfattas således inte av lagen. Vidare råder osäkerhet huruvida vissa nyttigheter är att anse som en vara, en tjänst eller en sådan nytta som faller utanför lagens tillämpningsområde. Detta gäller inte minst på det finansiella området. För att konsumenterna skall kunna göra underbyggda val även på dessa områden är det viktigt att de har tillgång till korrekt och tydlig prisinformation. Som framgår av propositionen och Prisinformationsutredningens betänkande förekommer vissa brister i detta avseende och svårigheter för konsumenterna att få en rättvisande bild av priser och avgifter. Mot den nu angivna bakgrunden delar utskottet regeringens bedömning att det föreligger behov av att prisinformationslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta alla bestämda nyttigheter, dvs. varor, tjänster och annat som näringsidkare marknadsför till konsumenterna.

Det utvidgade tillämpningsområdet innebär att prisinformationslagen kommer att omfatta vitt skilda produktslag. Regeringen har, med hänsyn till detta, föreslagit att den nuvarande prisinformationslagen ersätts med en ny lag, utformad som en ramlag som skall kompletteras med föreskrifter av mer detaljerad karaktär meddelade av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Med anledning av den kritik som riktats mot utformningen av lagförslaget i denna del i motion L3 kan utskottet inte finna annat än att förslaget står i överensstämmelse med bestämmelserna om delegation av normgivningsmakt i 8 kap. 7 och 11 §§ regeringsformen. Lagrådet har inte heller haft något att erinra mot förslaget i nu aktuellt hänseende. Vad sedan gäller motionärernas farhågor att bemyndigandet kan komma att leda till en ökad administrativ börda för företagen vill utskottet erinra om det regelförenklingsarbete som pågår sedan några år tillbaka inom Regeringskansliet och bland myndigheterna. Därvid kan pekas på förordningen (1998:1820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor, den s.k. Simplexförordningen, som trädde i kraft den 1 februari 1999. Enligt förordningen är myndigheterna skyldiga att, när de överväger att införa nya regler eller förändra regler som kan ha effekter av betydelse för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller övriga villkor, göra en särskild konsekvensanalys så tidigt som möjligt. Nämnas bör även de riktlinjer för Regeringskansliet angående konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor som utfärdades i december 1998. Det finns således ett regelverk som syftar till att

minska den administrativa bördan för företag genom förenkling av såväl befintliga som kommande regler. Utskottet förutsätter att regeringen och berörda myndigheter vid utfärdandet av föreskrifter på området beaktar och tillämpar detta regelverk utan något formellt uttalande i saken från riksdagens sida. När det slutligen gäller frågan om Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens olika roller delar utskottet regeringens bedömning att det saknas skäl att göra några förändringar av nuvarande ordning.

Med hänsyn till vad som nu har sagts bör motion L3 inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. I övrigt har inte motionsvis framförts någon invändning mot att lagförslaget antas, och inte heller utskottet har något att erinra mot regeringens förslag. Nu gjorda ställningstaganden leder fram till att riksdagen bör anta det i propositionen framlagda lagförslaget. Vidare bör motion L3 avslås.

Under beredningen av ärendet har utskottet uppmärksammat att det erfordras en konsekvensändring i 2 kap. 19 § tredje stycket yrkestrafiklagen (1998:490). I bilaga 3 till betänkandet lägger utskottet därför fram ett förslag till en sådan ändring.

Utskottet övergår därmed till att behandla en handfull motionsyrkanden i vilka begärs att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändringar i lagen i vissa avseenden.

Hänvisning till andra bestämmelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande med krav på införande av en uppräknings i lagen av andra bestämmelser om prisinformation till konsument. *Jämför reservation 2 (fp).*

Bakgrund

Bestämmelser om skyldighet att lämna information om priser till konsumenter finns, förutom i prisinformationslagen, i en rad olika författningar, bl.a. konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal, lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster samt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Som påpekats inledningsvis är den nu gällande prisinformationslagen subsidiär i förhållande till sådana bestämmelser. I 3 § prisinformationslagen finns en icke uttömmande uppräknings av några lagar där det finns särskilda bestämmelser om information till konsumenter.

Propositionen

I propositionen föreslås att också den nya prisinformationslagen skall vara subsidiär i förhållande till andra författningar som innehåller bestämmelser om informationskrav om priser till konsumenter. Sådana bestämmelser skall således gälla i stället för prisinformationslagens regler. Detta kommer till uttryck i en generell hänvisning i 5 § till andra bestämmelser om prisinformation. Till skillnad från den nu gällande 3 § innehåller paragrafen inte någon uppräkningslista av författningar.

Motionen

Enligt vad som anförs i motion L4 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) kommer avsaknaden av hänvisningar till andra bestämmelser om prisinformation i 5 § att göra det omöjligt för enskilda konsumenter att bilda sig en uppfattning om sina rättigheter. Den nya prisinformationslagen bör därför innehålla en uppräkningslista av andra bestämmelser om prisinformation till konsumenter. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett lagförslag med denna innebörd (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

En uppräkningslista av samtliga författningar med bestämmelser om prisinformation till konsumenter i 5 § skulle, enligt utskottets mening, göra paragrafen otymplig och kräva återkommande lagändringar för att hållas aktuell. Nyttan av en exemplifiering av författningar framstår vidare som begränsad. Därtill kommer att remissutfallet inte ger vid handen att det skulle föreligga något större behov av den i motionen förordade uppräkningslistan. Motion L4 yrkande 2 bör därför avslås.

Bemyndigandets närmare utformning**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller den närmare utformningen av bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om prisinformation. *Jämför reservation 3 (m, fp).*

Propositionen

Som framgått inledningsvis är lagförslaget utformat som en ramlag. Föreskrifter om skyldighet att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris skall således, enligt den föreslagna 11 §, meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Motionerna

Leif Björnlod m.fl. (mp) anser i motion L2 att bemyndigandet i 11 § bör innehålla mer specifika riktlinjer för regeringen och myndigheter vid utfärdandet av föreskrifter på området. Detta gäller särskilt funktionshindrades intresse av att kunna ta del av prisinformation på samma villkor som andra konsumenter. Detta intresse är, enligt motionärerna, så starkt att det bör anges direkt i lagen. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med det anförda.

I motion L4 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) framhålls vikten av att den föreslagna lagen inte får en konserverande effekt på utbudet. Tillämpningsföreskrifter med alltför högt ställda krav på jämförbarhet i fråga om priset kan, anför det, ensidigt gynna standardlösningar och försvåra marknadsföring av komplexa, individuellt anpassade produkter, vilket i sin tur skulle hämma produktutvecklingen. Förlorarna på en sådan utveckling skulle vara konsumenterna. Konkurrensfrågorna måste därför ges större tyngd än vad som är fallet i propositionen. Motionärerna anser därför att det i 11 § bör tydliggöras att såväl konsumentintresset som effekterna på konkurrensen skall beaktas vid utformandet av föreskrifter med stöd av paragrafen. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett förslag till en sådan lagändring (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna bakom motion L2 vad gäller vikten av att funktionshindrades intressen beaktas på området. Utskottet kan konstatera att även regeringen är av samma uppfattning. Sålunda anför i propositionen att det är viktigt att olika konsumentgruppers förutsättningar att tillgodogöra sig prisinformation beaktas vid utformningen av föreskrifter. Hänsyn bör därför så långt som möjligt tas till konsumenter med olika funktionshinder och konsumenter som av någon annan anledning har särskilda behov på prisinformationsområdet. Mot bakgrund av dessa uttalanden saknas enligt utskottets mening anledning att förtydliga lagtexten i enlighet med vad som föreslås i motion L2. Motionen bör därför avslås.

När det sedan gäller frågan om prisinformationens konsekvenser för konkurrensen som tas upp i motion L4 yrkande 1 vill utskottet först framhålla att prisinformation i allmänhet har en konkurrensbefrämjande effekt och återhållande verkan på prisnivån. Som utvecklas närmare i såväl propositionen som motionen kan dock prisinformation i vissa fall leda till negativa konsekvenser för konkurrensen. Med hänsyn härtill är det, enligt vad som också anför i propositionen, angeläget att eventuella konsekvenser för konkurrensen beaktas vid utformningen av föreskrifter om prisinformation och vid analysen av behovet av jämförpriser för andra produkter än varor. Det är därför lämpligt att föreskrifter om prisinformation utformas efter samråd med Konkurrensverket. Utskottet utgår från att regeringen och berörda myndigheter kommer att beakta de aspekter som tas upp i motionen utan att detta uttryckligen före-

skrivs i lagtexten. Något behov av den föreslagna lagändringen kan därmed inte anses föreligga, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L4 yrkande 1.

Harmonisering på EU-nivå

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande vari begärs att regeringen inom EU skall verka för en gemensam lagstiftning på prisinformationsområdet. *Jämför reservation 4 (fp).*

Bakgrund

I dag finns ingen övergripande EG-rättslig lagstiftning om prisinformation vid marknadsföring av nyttigheter som tas i anspråk av konsumenter. Prisinformation vid marknadsföring av varor omfattas däremot av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG av den 16 februari 1998 om konsumentkydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenter (prismärkningsdirektivet). Syftet med direktivet är att förbättra informationen till konsumenter och att underlätta prisjämförelser. Detta skall uppnås genom krav på angivande av försäljningspris och jämförpris på varor som näringsidkare erbjuder konsumenter. Direktivet är utformat som ett s.k. minimiharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får införa eller behålla mer gynnsamma bestämmelser till förmån för konsumenterna.

Därutöver finns bestämmelser med krav på information om priser i annan EG-rättslig lagstiftning som inte specifikt reglerar prisinformation. Dit hör exempelvis direktiv 87/102/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter, direktiv 97/7/EG om konsumentkydd vid distansavtal, direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel och direktiv 2002/65/EG om distansförsäljning av finansiella tjänster.

För närvarande pågår en översyn av prismärkningsdirektivet. Såvitt utskottet har erfart kommer såväl direktivets harmoniseringsgrad som tillämpningsområde att uppmärksammas inom ramen för detta arbete. Översynen skall redovisas i en rapport med förslag till eventuella ändringar av direktivet som skall överlämnas till Europaparlamentet och rådet.

I sammanhanget bör även erinras om att kommissionen sommaren 2003 lagt fram ett förslag till direktiv om oskäliga affärsmetoder, KOM(2003)365, som syftar till en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om otillbörliga affärsmetoder. Direktivförslaget innehåller bl.a. bestämmelser som gäller information om pris och beräkning av pris. Därutöver bör nämnas att det sedan flera år tillbaka pågår ett arbete med en revidering av konsumentkreditdirektivet.

Motionen

Jan Ertsborn m.fl. (fp) förespråkar i motion L4 en ökad harmonisering av den konsumenträttsliga lagstiftningen på EU-nivå. Motionärerna anför att det finns många psykologiska hinder som försvårar för konsumenterna att dra nytta av den inre marknaden. Om lagstiftningen rörande prisinformation skiljer sig åt alltför mycket mellan medlemsländerna innebär detta, enligt motionärerna, ytterligare ett hinder. Sverige bör därför verka för att det kommer till stånd en gemensam EU-lagstiftning på hög konsumentskyddsnivå rörande prisinformation vid marknadsföring av nyttigheter. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Inför ställningstagandet till ifrågakärande spörsmål vill utskottet än en gång erinra om att 2002 års konsumentpolitiska beslut innebär att frågan huruvida Sverige inom EU skall verka för minimiregler eller totalharmoniserade regler på det konsumenträttsliga skall bedömas från fall till fall med hänsyn till det aktuella ämnet för lagstiftning och vad som mest gynnar konsumenternas intressen (se skr. 2001/02:148, bet. LU28).

Utskottet är inte övertygat om att totalharmoniserade regler om prisinformation på EU-nivå i alla lägen är att föredra. Utskottet är således inte berett att i detta sammanhang ställa sig bakom den av motionärerna förordade generella inriktningen av regeringens arbete på området.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L4 yrkande 3.

Marknadsföring av öl

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande med krav på införande av standardregler som gäller innebörden av begreppet "en stor stark".
Jämför reservation 5 (v).

Bakgrund

Under den allmänna motionstiden år 1999 väcktes en motion i vilken begärdes ett tillkännagivande om att regeringen skulle låta utarbeta standardregler vari fastställdes dels hur mycket öl "en stor stark" skall innehålla, dels en minimalalkoholhalt. Motionen behandlades våren 2000 av lagutskottet i dess betänkade 1999/2000:LU5. Enligt utskottets uppfattning kunde det inte utslutas att det från konsumentsynpunkt skulle kunna vara av ett visst värde med de i motionen förespråkade reglerna. Frågan borde därför, menade utskottet, bli föremål för närmare överväganden. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 126).

Propositionen

I propositionen anförs att det av riksdagen påtalade problemets art och omfattning har undersökts från konsumentsynpunkt. Det har därvid bl.a. framkommit att det enligt Konsumentverket inte finns något som tyder på att användningen av begreppet "en stor stark" vid marknadsföring av öl i sig skulle utgöra något problem för konsumenterna vad gäller möjligheterna att jämföra priser och kvalitet. Regeringen gör därför bedömningen att det saknas tillräckliga skäl för att reglera begreppet. Någon ytterligare åtgärd kommer således inte att vidtas med anledning av riksdagens tillkännagivande.

Motionen

Tasso Stafilidis m.fl. (v) anför i motion L1 att det förekommer att mindre nogräknade näringsidkare serverar folk- eller mellanöl under benämningen "en stor stark" utan att upplysa om det. Vidare kan mängden öl vara så pass liten att det i realiteten rör sig om "en liten svag". Motionärerna anser att regeringen, i linje med riksdagens ställningstagande våren 2000, på nytt bör utreda frågan och utarbeta standardregler på området. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning i så måtto att det är angeläget att de näringsidkare som använder begreppet "en stor stark" i sin marknadsföring klargör såväl dryckesmängd som alkoholstyrka. Som regeringen funnit saknas däremot skäl att införa de i motionen begärda standardreglerna.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå motion L1.

Reservationer

1. Bemyndigandet (punkt 2)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L3.

Ställningstagande

Vi motsätter oss att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet att lämna prisinformation och om beräkning av pris och jämförpris. Det är svårt att bedöma konsekvenserna av lagförslaget så länge föreskriftsrätten inte är närmare angiven och ambitionsnivån hos regeringen och föreskrivande myndigheter är okänd. Den breda föreskriftsrätten riskerar att leda till bristande förutsebarhet för alla inblandade aktörer. Bemyndigandet kan dessutom komma att leda till en ökad administrativ börda för företagen, något som i slutändan drabbar konsumenterna genom högre priser.

Såvitt framgår av propositionen kommer i huvudsak Konsumentverket att bemyndigas att meddela sådana föreskrifter. Härigenom kommer verket och dess generaldirektör Konsumentombudsmannen att ha både partsfunktion i domstol, utöva tillsyn enligt lagen och utfärda föreskrifter. Enligt vår uppfattning rimmar det illa med grundläggande rättsprinciper att en domstol är bunden av föreskrifter som utfärdats av en part som uppträder i domstolen.

Vad som sålunda anförs i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L3, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Hänvisningar till andra bestämmelser (punkt 3)

av Jan Ertsborn (fp) och Martin Andreasson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L4 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det är en brist att den föreslagna 5 § inte innehåller någon uppräkningslista av övrig relevant lagstiftning på området. Härigenom blir det omöjligt för den enskilde konsumenten att bilda sig en uppfattning om sina rättig-

heter. Detta är enligt vår mening inte acceptabelt och ligger definitivt inte i linje med lagens syften. Som en intressant detalj i sammanhanget kan noteras att 2 kap. 19 § yrkestrafiklagen (1998:490) innehåller en hänvisning till prisinformationslagen (jfr bilaga 3). Den nya prisinformationslagen bör således, i likhet med den nu gällande lagen, innehålla en uppräknig av andra lagrum med bestämmelser om prisinformation till konsumenter. Regeringen bör därför ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den nu angivna innebörden.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L4 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Prisinformation och konkurrens (punkt 5)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L4 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill framhålla vikten av att den nya prisinformationslagen inte får en konserverande effekt på utbudet i stället för att bidra till att öka konkurrensen. Tillämpningsföreskrifter med alltför höga krav på jämförbarhet kan ensidigt gynna standardlösningar och försvåra marknadsföring av komplexa, individuellt anpassade produkter, vilket i sin tur skulle hämma produktutvecklingen. Förlorarna på en sådan utveckling skulle vara konsumenterna. Enligt vår uppfattning måste därför konkurrensfrågorna ges större tyngd än vad som är fallet i propositionen. Det bör tydliggöras i 11 § att berörda myndigheter vid utformningen av föreskrifter skall beakta såväl konsumentintresset som effekterna på konkurrensen. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag med denna innebörd.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L4 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Harmonisering på EU-nivå (punkt 6)

av Jan Ertsborn (fp) och Martin Andreasson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L4 yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning bör Sverige agera kraftfullt för att konsumenträtten inom EU harmoniseras i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Detta gäller även regelverket om prisinformation. I dag finns många psykologiska hinder som försvårar för konsumenterna att dra nytta av den inre marknaden. Om prisinformationen varierar alltför mycket utgör detta ytterligare ett hinder. Sverige bör därför verka för att det kommer till stånd en gemensam EG-lagstiftning om prisinformation vid marknadsföring av nyttigheter. Målet bör därvid vara en harmoniserad lagstiftning på hög nivå.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L4 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Marknadsföring av öl (punkt 7)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L1.

Ställningstagande

Jag kan konstatera att "en stor stark" har blivit ett begrepp i Sverige. Härmed förknippas vanligtvis ett glas starköl innehållande minst 33 centiliter. Det förekommer dock att mindre nogräknade utskänkingsställen serverar såväl folk- som mellanöl under beteckningen "en stor stark". Vidare kan mängden öl variera starkt. Sålunda kan det ofta vara berättigat att tala om "en liten svag" i stället för "en stor stark". Begreppet kan således innebära i princip vad som helst. Enligt min uppfattning vore det därför mycket värdefullt med standardregler i vilka läggs fast såväl dryckesmängd som alkoholstyrka så att konsumenterna på förhand vet vad de får för pengarna. Till skillnad från regeringen anser jag således att det föreligger ett behov av att i standardregler definiera begreppet "en stor stark". Regeringen bör således på nytt ges i uppdrag att snarast utarbeta sådana standardregler.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L1, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:38 En ny prisinformationslag m.m.

Riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till ny prisinformationslag.

Följdmotioner

2003/04:L1 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om standardregler för en stor stark.

2003/04:L2 av Leif Björnlod m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av den föreslagna prisinformationslagen i enlighet med vad i motionen anförs.

2003/04:L3 av Inger René m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bemyndigandet att låta regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter.

2003/04:L4 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrensfrågor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hänvisningar i lagtexten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU-harmonisering av lagstiftning.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till prisinformationslag

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Lagens ändamål och tillämpningsområde

1 § Denna lag har till ändamål att främja god prisinformation till konsumenter.

2 § I denna lag avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

produkt: vara, tjänst eller annan nyttighet, dock inte fast egendom och arbetstillfälle,

pris: det slutliga priset för en bestämd produkt eller en bestämd enhet av en produkt, uttryckt i kronor, inbegripet mervärdesskatt och andra skatter,

jämförpris: det slutliga priset för en produkt per kilogram, liter, meter eller annat vanligen använt mått för produkten, uttryckt i kronor, inbegripet mervärdesskatt och andra skatter.

3 § Lagen gäller för sådana näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller produkter till konsumenter.

4 § Lagen gäller inte produkter som försäljs på auktion. Inte heller gäller lagen andra produkter än varor som försäljs vid auktionsliknande förfaranden.

5 § Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om prisinformation till konsumenter, skall de bestämmelserna gälla i stället för bestämmelserna i denna lag.

Prisinformation

6 § Prisinformation skall lämnas när en näringsidkare marknadsför bestämda produkter.

7 § Prisinformation för varor skall lämnas genom uppgift om varans pris och jämförpris.

För andra produkter än varor skall prisinformation lämnas genom uppgift om produktens pris. Regeringen eller den myndighet som

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG av den 16 februari 1998 om konsumentskydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenter (EGT L 80, 18.3.1998, s. 27, Celex 398L0006).

regeringen bestämmer får föreskriva att även jämförpris skall anges för sådana produkter.

Om priset för en produkt inte kan anges, skall näringsidkaren i stället lämna prisinformation genom att ange grunderna för hur priset bestäms.

8 § Jämförpris behöver inte anges om det på grund av produktens karaktär eller ändamål kan antas att en angivelse av jämförpris skulle sakna betydelse eller om en sådan angivelse skulle kunna skapa förvirring.

9 § Endast jämförpris behöver anges för en vara som inte är färdigförpackad och som mäts upp i kundens närvaro.

10 § Prisinformationen skall vara korrekt och tydlig. Om det kan tillkomma avgifter och andra kostnader, skall detta anges särskilt.

Prisinformationen skall lämnas skriftligen, om konsumenten inte kan få informationen på något annat likvärdigt sätt.

Prisinformationen skall lämnas på sådant sätt att det framgår klart för konsumenten vilken produkt informationen avser.

Bemyndigande

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris.

Påföljder

12 § Om en näringsidkare inte lämnar prisinformation enligt denna lag eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av denna lag, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas. Prisinformation skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse ur konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2004 då prisinformationslagen (1991:601) upphör att gälla.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för marknadsföringsåtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1998:490)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 19 § yrkestrafiklagen (1998:490) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

19 §

Den som har tillstånd till taxitrafik är skyldig att före färden genom lämpliga åtgärder låta passagerarna få kännedom om den taxa som han tillämpar.

Taxan skall vara uppbyggd så att priset för transporten dels enkelt kan bedömas före färden, dels med kännedom om körd sträcka och nyttjad tid enkelt kan beräknas efter färden. Taxan får inte vara uppbyggd så att grunderna för prisets bestämmande förändras under färden.

Bestämmelser om prisinformation finns också i prisinformationslagen (1991:601).

Bestämmelser om prisinformation finns också i prisinformationslagen (2004:000).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2004.